

Bölüm 6

ELEŞTİREL DÜŞÜNMENİN EĞİTİME YANSIMALARI

Simge ÇOŞKUN PALAZ¹

Giriş

Küreselleşme ile çalışma dünyası giderek artan farklı zorluklarla karşı karşıyadır. Kurumlar dijitalleşmekte, çok kültürlü ve çeşitli bir ortamda faaliyet göstermektedir. Buna bağlı olarak çalışanların problem çözme becerilerini güncellemeleri ve geliştirmeleri beklenmektedir (1). Dünya Ekonomik Forumu 2020 raporuna göre; geleceğin çalışma dünyasında aranan yetkinlikler arasında analitik düşünme, yenilikçilik ve karmaşık problem çözme ilk üçte yer alırken, dördüncü sırada eleştirel düşünme becerisi bulunmaktadır (2). Geleceğin meslekleri üzerine yapılan çalışmalarda da özellikle insan-teknoloji etkileşimi (örn; yapay zekâ), insan ve ilişkilerindeki çeşitliliğin artması, farklı iletişim ve iş birliği yollarının gerekliliği eleştirel düşünmeyi öne çıkan bir yetkinlik olarak tanımlanmaktadır (3,4). Özellikle hızla değişmekte ve gelişmekte olan sağlık bakım ortamlarında sağlık hizmeti sunumunda yer alan meslek üyelerinin eleştirel düşünme becerilerine sahip olması gerekliliği her geçen gün daha da ortaya çıkmaktadır.

Eleştirel düşünme sağlık hizmeti sunumunda en büyük payda yer alan hemşirelik bakım uygulamalarının temel bileşenini oluşturmaktadır (5). Özellikle hasta/sağlıklı bireyi tanıma, gereksinimlerini saptama, etkili klinik karar verme, kanıt temelli uygulamaları gerçekleştirme ve bakım sürecini yönetebilmek için hemşirelik mesleğinin her aşamasında eleştirel düşünme becerisi gereklidir. Hemşirelerin, yetkin birer meslek üyesi olabilmesi; birey, aile ve topluma istendik bakım hizmetini sunabilmesi ve mezuniyetleri sonrasında istedikleri alanda çalışabilmeleri için öğrencilikleri sırasında eleştirel düşünme becerilerinin kazandırılması önemlidir. Bu bölümde eleştirel düşünme ve hemşirelikte eleştirel düşünmeye ilişkin literatür gözden geçirilmiş olup, hemşirelik eğitimi sürecinde eleştirel düşünmenin önemi ve eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir inceleme yer almaktadır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü
Hemşirelik Esasları AD, coskunsimge@ibu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-3112-0588

Sonuç

Eleştirel düşünme becerisi hemşirelik eğitim sürecinde kazanılan teorik bilginin uygulamaya aktarılmasını desteklemekte; uygulama alanında ise bireye gerekli olan mesleki yetkinliği sağlamakta kritik öneme sahiptir. Eleştirel düşünme sürecinin verimli, kanıt temelli, güvenli ve beceri odaklı bakım uygulamaları için önemi yadsınamaz. Eleştirel düşünmeyi kazandırma ve geliştirme sürecinde ise; eğitimcilerin rehberlik ve destek yoluyla yardımcı olacağı rahat bir eğitim ortamı yaratmasının, öğrenci merkezli ve iş birliğine dayalı farklı öğretim stratejilerin konuya yönelik eğitime entegre edilmesinin gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle hemşirelik eğitimi programlarının yapılandırılmasında eleştirel düşünmeyi teşvik eden tutumlar benimsenmeli, eğitim müfredatlarının öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini harekete geçirecek içeriğe ve yöntemlere sahip olmasına özen gösterilmelidir. Bununla birlikte hemşirelik eğitimcilerinin öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik tutumları, farklı eğitim yöntemleri kullanma becerileri, yetkinlikleri ve eleştirel düşünme engelleri/kolaylaştırıcıları düzenli aralıklarla değerlendirilmeli ve bu alanda gerekli uygulamalar planlanmalıdır.

KAYNAKÇA

1. Indrašienė V, Jegelevičienė V, Merfeldaitė O, et al. Value of Critical Thinking in the Labour Market : Variations in Employers ' and Employees ' Views. *Social Sciences*. 2023; 12(221),7-15. <https://doi.org/10.3390/socsci12040221>.
2. World Economic Forum. The Future of Jobs Report 2020.
3. Mabić M, Gašpar D. Critical Thinking at Universities in BIH: Are They on the Right Track? *Manag Glob Transitions*. 2020;18(1):67–81.
4. Voinea M. The Development of Future Competences – A Challenge for the Educational System. *Rev Rom pentru Educ Multidimens*. 2019;11:328–36. doi:10.18662/rrem/193.
5. Kachapati A, Ghimire S. Critical Thinking in Nursing Education And Nursing Practice. *J Univers Coll Med Sci*. 2019;7(2):72–7.
6. Robson S. Supporting children's thinking in the foundation stage: Practitioners' views on the role of initial training and continuing professional development. *J In-Service Educ*. 2006;32(3):341–57.
7. Fisher R. Teaching children to think. 2. Baskı. United Kingdom: Nelson Thornes; 2005;s1–23.
8. Karaboğa MT. Bilgi Toplumunda Eleştirel Düşünme Eğitiminin Önemi ve Gerekliliğine İlişkin Bir Çalışma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Derg*. 2019;8(3):37–49.
9. Hotaman D. Eleştirel Düşünme Becerisi Açısından Öğrenme Kuramları, Öğrenme Ortamları ve Öğretmen Davranışlarının İncelenmesi. *Uluslararası Sos Araştırmalar Derg*. 2020;13(72):637–47.

10. Enciso OLU, Enciso DSU, Daza M del PV. Critical thinking and its importance in education : Some Reflections. *Rastros Rostros*. 2017;19(34):79–88. <https://doi.org/10.16925/ra.v19i34.2144>.
11. Yue M, Zhang M, Zhang C, Jin C. The effectiveness of concept mapping on development of critical thinking in nursing education: A systematic review and meta-analysis. *Nurse Educ Today*.2017;52:87–94.
12. Simpson E, Courtney M. Critical thinking in nursing education: Literature review. *Int J Nurs Pract*. 2002;8:89–98.
13. HUCEP. Hemşirelik Ulusal Çekirdek Eğitim Programı. Ankara,Türkiye; 2014.
14. Brandt RS. Comparing approaches to thinking. İçinde: Costa A, editör. *Developing Minds*. Alexandria,VA: Association for Supervision and Curriculum Development;; 1985. s. 244–6.
15. Patrick J. Critical thinking in the social studies. ERIC Clearinghouse for Social Studies/Social Science Education Bloomington IN. (ERIC Document Reproduction Service No: ED272432). 1986. <https://eric.ed.gov/?id=ED272432>.
16. Huitt W. Critical thinking:An overview. Educational Psychology Interactive Valdosta, GA: Valdosta State University. 1998. <http://www.edpsycinteractive.org/topics/cognition/critthnk.html>
17. Miller M, Malcolm N. Critical thinking in the nursing curriculum. *Nurs Heal Care*. 1990;11(2):67–73.
18. Paul R, Binker A. Critical thinking: What every person needs to survive in a rapidly changing world. Jane Willsen AJAB, editör. *Foundation for Critical Thinking*; 1990. Available at: Center for Critical Thinking Community Online
19. Chan ZCY. A systematic review of critical thinking in nursing education. *Nurse Educ Today*. 2013;33(3):236–40.
20. Şendur EG, Yılmaz AA. Hemşirelik Sürecinde Anahtar Öge : Eleştirel Düşünme. *Yaşam Boyu Hemşirelik*. 2023;3(1):118–35.
21. Battal N. Eleştirel Düşünme. İçinde: Bilen M, editör. *Eğitimde İlke ve Yöntemler*. Ankara,Türkiye: Sistem Ofset; 2010. s. 177–80.
22. Özcan G. Eleştirel Düşünme. İçinde: Bilen M, editör. *Eğitimde İlke ve Yöntemler*. Ankara: Sistem Ofset; 2010. s. 158–70.
23. Jenkins S. Cross-cultural perspectives on critical thinking. *J Nurs Educ*. 2011;50(5):268–74.
24. Kawashima A. Critical thinking integration into nursing education and practice in Japan: views on its reception from foreign-trained Japanese nursing educators. *Contemp nurse J Aust Nurs Prof*. 2003;15(3):199–208.
25. Mangena A, Chabeli MM. Strategies to overcome obstacles in the facilitation of critical thinking in nursing education. *Nurse Educ Today*. 2005;25(4):291–8.
26. Myrick F. Preceptorship and critical thinking in nursing education. *J Nurs Educ*. 2013;41(4):154–164.
27. Zygmunt DM, Schaefer KM. Assessing the critical thinking skills of faculty: what do the findings mean for nursing education? *Nurs Educ Perspect*. 2006;27(5):260–8.
28. Andreou C, Papastavrou E, Merkouris A. Learning styles and critical thinking relationship in baccalaureate nursing education: A systematic review. *Nurse Educ Today*. 2014;34(3):362–71.

29. Öter EG. Hemşirelikte Eleştirel Düşünme. İçinde: Kaşıkçı MK, Akın E, editörler. Temel Hemşirelik Esaslar, Kavramlar, İlkeler, Uygulamalar. İstanbul Tıp Kitabevleri; 2021. s. 183–96.
30. Westerdah F, Carlson E, Wennick A, Borglin G. Bachelor nursing students' and their educators' experiences of teaching strategies targeting critical thinking: A scoping review. *Nurse Educ Pract.* 2022;63(July):103409.
31. Erden M. Sınıf yönetimi. İstanbul: Epsilon Yayınevi; 2005.s 50.
32. Senemoğlu N. Gelişim, Öğrenme ve Öğretim (Kuramdan Uygulamaya). Ankara: Gönül Yayıncılık; 2007. 260 s.
33. Carvalho DPSRP, Azevedo IC, Cruz GKP, et al. Strategies used for the promotion of critical thinking in nursing undergraduate education: A systematic review. *Nurse Educ Today.* 2017;57:103–7.
34. Cui C, Li Y, Geng D, Zhang H, Jin C. The effectiveness of evidence-based nursing on development of nursing students' critical thinking: A meta-analysis. *Nurse Educ Today.* 2018;65:46–53. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2018.02.036>.
35. Li L. Reskilling and Upskilling the Future-ready Workforce for Industry 4.0 and Beyond. *Inf Syst Front.* 2022. <https://doi.org/10.1007/s10796-022-10308-y>
36. Yeung MMY, Yuen JWM, Chen JMT, Lam KKL. The efficacy of team-based learning in developing the generic capability of problem-solving ability and critical thinking skills in nursing education: A systematic review. *Nurse Educ Today.* 2023;122:105704. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2022.105704>
37. Raymond C, Profetto-McGrath J, Myrick F, Streaun WB. Balancing the seen and unseen: Nurse educator as role model for critical thinking. *Nurse Educ Pract.* 2018;31:41–7. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2018.04.010>